

ДО

НАУЧНОТО ЖУРИ,

утвърдено със Заповед № 1590/23.06.2021 г. на Заместник-ректора по научно-изследователската дейност на УНСС

за присъждане на научната и образователна степен „доктор“

професионално направление 3.6. Право - Гражданско и семейно право

РЕЦЕНЗИЯ

от **д-р ТАНЯ НИКОЛОВА ЙОСИФОВА**

професор по Гражданско и семейно право в ЮФ на УНСС

председател на научното жури за публична защита на дисертационния труд на Ивайло Димитров Тосков

на тема **„Гражданска отговорност на възложител за вреди, причинени от изпълнителя“**

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по научната специалност „Гражданско и семейно право“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Ивайло Димитров Тосков е завършил специалност „Право“ в Юридическия факултет на УНСС през 2009 г. Зачислен е като задочен докторант към катедра „Частноправни науки“ в Юридическия факултет на УНСС със Заповед № 624/18.03.2016 г. на Ректора на УНСС. Със Заповед № 2394/29.10.19 г. на заместник-ректора на УНСС е прекъснат срока на докторантурата за една година, а със Заповед № 341/16.02.21 г. срокът на докторантурата е прекъснат с 6 месеца. Положил е успешно всички изпити, предвидени в индивидуалния му план. Научен ръководител на докторанта е доц. д-р Иван Цветанов. Темата на дисертационния труд е „Гражданска отговорност на възложител за вреди, причинени от изпълнителя“.

От юни 2016 г. досега Ивайло Тосков заема длъжността „юрисконсулт“ в отдел „Правен“ на Фонда за гарантиране на влоговете в банките. Ивайло Тосков е бил ръководител на отдел „Щети и събирания“, мениджър щети/юрисконсулт в „Кофас България“, старши специалист в „Етем България“, бил е юрисконсулт в отдел „Събиране на вземания“ на Райфайзенбанк - България. Отчислен е с право на защита със Заповед № 1630/20.06.2021 г. на Ректора на УНСС. Дисертантът има три публикации по темата на дисертацията, както и други публикации, включително доклади на научни конференции, посветени на различни теми от областта на гражданското и търговското право. Авторефератът отразява основните научни и научно-приложни приноси.

I. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представения дисертационен труд

Дисертацията е цялостно монографично изследване, посветено на гражданско-правните проблеми на отговорността на възложителя по чл.49 ЗЗД. Темата е класическа, тъй като винаги е предизвиквала научен интерес, и има практическо значение с оглед развитието на съдебната практика. Стилът на писане е ясен, терминологията е прецизна, авторът умело и увлекателно разглежда различни хипотези, като полемизира и цитира коректно. Използвана е достъпната правна литература, както и съдебна практика, която е обект на критичен анализ.

Дисертационният труд е в обем от 222 страници, направени са 709 бележки под линия. Библиографията включва 77 заглавия на български език и 24 чуждестранни заглавия. Ползването на чуждестранна литература показва освен добрата езикова подготовка, и научно търсене на знания в правните системи, от които сме рецепирали гражданскоправни институти, по-специално в областта на деликтното право.

Структурата на дисертационния труд включва увод, четири глави, заключение, библиография.

В **глава първа** на дисертационния труд, озаглавена „Понятие и обща характеристика на отговорността на възложителя“, се разглежда общото понятие за отговорността на възложителя. Проследено е историческото развитие на института, което включва ноксалната отговорност по римското право, личната и имуществената отговорност по българското обичайно право, както и отговорността на господари и упълномощители за вреди, причинени от техните слуги и пълномощници, уредена в отменения Закон за задълженията и договорите от 1892 г. Сравнителноправният анализ включва правото на Германия, Франция, Руската федерация, Великобритания и САЩ по посочената проблематика. Много добро впечатление прави изследването на отговорността на възложителя в правото на Европейския съюз.

В **глава втора** „Фактически състав на отговорността на възложителя“ се анализират отделните елементи от фактическия състав на отговорността по чл.49 ЗЗД – възлагането на работа, причиняването на вреди, предпоставката „при“ или „по повод“ на изпълнението на възложената работа и релевантната съдебна практика. Отделено е особено внимание на случаите, при които е налице възлагане на работа от страна на възложителя и различните източници на това възлагане – правна сделка, властнически акт, закона. Приема се, че възлагане може да има и с фактически действия. Посочени са особеностите на възложителя - физическо и юридическо лице, както и на случаите, когато са налице повече от един възложители. В § 3 е изследвано причиняването на вреди от изпълнителя, при което са разгледани въпросите за деянието, вината, противоправността и основанията за изключване на противоправността.

Третата глава на дисертационния труд е посветена на правната същност и функциите на отговорността на възложителя по чл.49 ЗЗД. Обосновано е, че отговорността на възложителя е обективна и е налице гаранционно отношение между пострадалия и възложителя. Разгледани са основните теории, които обясняват тази отговорност (теория за платежоспособността, гаранционна теория, теория за стимулирането, за

разпределение на разходите, за представителството, за интереса, за риска), като е отдадено предпочитание на теорията за риска като най-удачна.

Функциите, които изпълнява отговорността са следните: обезщетителна спрямо третото лице, което е пострадало, превантивна функция спрямо обществото, санкционна по отношение на отговорния субект, както и закрилна функция по отношение на изпълнителя. Направена е съпоставка и отграничение на отговорността по чл.49 ЗЗД от други случаи на отговорност за чужди действия - специалните състави на деликтната отговорност (по чл.47, 48 и 50 ЗЗД), специални състави по КТ (трудова злополука, професионална болест, отговорност по чл.200 КТ) и ЗОДОВ, отговорност за вреди от дефектна стока по ЗЗП.

В **глава четвърта** от дисертационния труд са разгледани правните последици на отговорността на възложителя, като те са разделени на материалноправни и процесуалноправни. Материалноправните последици включват правото да се предяви иск за преустановяване на нарушението, иск за поправяне на вредите и правото на регрес по чл.54 ЗЗД. Отделено е внимание на стойността на засегнатото благо като критерий за определяне на размера на обезщетението.

Очертани са процесуалноправните въпроси, свързани с предявяването на иска, подсъдността, доказването и др. Специално внимание е отделено на обхвата на силата на пресъдено нещо на съдебното решение, когато искът срещу прекия причинител е отхвърлен, както и на случаите на образувано наказателно производство и предявен граждански иск.

Научни приноси на дисертационния труд

По-конкретно могат да се посочат следните основни научни резултати и приноси на дисертационния труд:

1.Макар да не е единственото монографично изследване, посветено на темата за отговорността на възложителя, трудът е съвременен, актуално изследване, което има редица достойнства. В труда са използвани правнодогматичният, историческият и сравнителноправният

метод на изследване. Изследването на чуждестранните правни системи не е самоцелно, а е направено с цел изтъкване особеностите на института в националното право, и извеждането на конкретни предложения *de lege ferenda*.

2. Подробно са разгледани отделните елементи от фактическия състав на отговорността по чл.49 ЗЗД. Трудът включва и по-новата съдебна практика по въпроса за обезщетяването на неимуществени вреди на юридически лица, кръга на лицата, които имат право на обезщетение за неимуществени вреди от причинена смърт на близък, вреди, причинени от административни органи по реда на чл.1, ал.1 ЗОДОВ, отговорност за вреди от дефектни стоки и др.

3. Като научен принос следва да се оцени аргументираното становище на дисертанта, че не във всички случаи е необходимо деянието на изпълнителя по чл.45 ЗЗД да е извършено виновно, като дисертантът отива дори по-далеч - приема, че отговорността по чл.49 ЗЗД е специален деликтен състав, който не е обвързан от съществуването на предходно деликтно правоотношение между пострадал и изпълнител на работата (с.88-90). По този начин се подчертава гаранционната функция на отговорността на възложителя и се подлага на критически анализ преобладаващата в доктрината позиция, изискваща виновно осъществяване на непозволено увреждане по чл.45 ЗЗД от страна на изпълнителя;

4. Освен националното право на отделни държави дисертантът е изследвал и релевантните правни актове от правото на Европейския съюз – първичното право по чл.340, ал.2 ДФЕС, вторичното право – Регламента Рим 2 (864/2007) на Европейския парламент и на Съвета, както т.нар. *soft law* – Principles of European Tort Law (PETL) и Draft Common Frame of Reference (DCFR).

5. Подробно е разгледано регресното правоотношение между възложителя на работата и изпълнителя, като производно правоотношение;

6.Авторът е направил редица конкретни предложения de lege ferenda:

- предложение за допълнение на чл.49 ЗЗД, като се предвиди, че отговорност се носи и за вреди, причинени от субект, чиято дейност е под контрол, надзор или от която отговорното лице извлича ползи. Предлага се също така да се допълни ЗЗД в частта, касаеща гражданското дружество, като се предвиди, че съдружниците отговарят като възложители за вредите, причинени от останалите съдружници;

- създаване на нова разпоредба в ЗЗД, според която пострадалият има право да иска преустановяване на продължавано или продължаващо деяние, от което търпи вреди, както и правото на лице, което все още няма качеството „пострадал“, да иска преустановяването на определени действия, които носят повишен риск;

- изрично предвиждане на възможност за натурално обезщетяване при вреди, причинени от деликт по подобие на уреденото в PECTL;

- създаване на законова фикция в Закона за собствеността, че компютърната програма е движима вещ;

- преразглеждане на чл.112 ЗЗД, като вместо абсолютната давност се уреди изпълнителна давност и прекъсването на давността да не може да надвишава повече от определен период от време, например 30 години.

III. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат направени следните бележки и препоръки.

Първо, при разглеждането на възлагане на работа от юридически лица са разгледани хипотези на възлагане от политическа партия и от издател. За пълнота дисертантът би могъл да включи и други хипотези, в които едно юридическо лица възлага работа – например сдружение, търговско дружество и др.;

Второ, на с.107 от дисертацията е посочено, че при съпричиняване е налице прекъсване на причинната връзка, тъй като е налице взаимоотношение между определено поведение на пострадалия и

увреждането. Това схващане трябва да се доизясни, защото при съпричиняването на пострадалия не може да се стигне до освобождаване на делинквента от отговорност, а само до намаляването на отговорността му.

Посочените бележки и препоръки не се отразяват върху изцяло положителната оценка на труда.

III. Заключение

Дисертационният труд показва, че дисертантът Ивайло Тосков притежава задълбочени теоретични знания по гражданско и семейно право и способност за самостоятелни научни изследвания. С оглед на постигнатите научни резултати дисертацията представлява интерес както за правната теория, така и за практиката, поради което препоръчвам на дисертанта издаването на труда.

Изразявам положителната си оценка, че представеният за защита пред научно жури дисертационен труд на тема **„Гражданска отговорност на възложител за вреди, причинени от изпълнител”** отговаря на изискванията на чл.6, ал.3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на чл.27, ал.2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ за получаване на образователната и научна степен „доктор”, поради което предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Гражданско и семейно право” на Ивайло Димитров Тосков – задочен докторант в катедра „Частноправни науки” на ЮФ на УНСС.

София, 25.08.2021 г.

Рецензент:

д-р Таня Йосифова

професор по Гражданско и семейно
право в УНСС